

**VALOAREA ARTISTICĂ A LĂZILOR DE ZESTRE ȘI SOFCELOR
DE PE TERITORIUL REPUBLICII MOLDOVA
(sfârșitul sec. al XIX-lea – prima jumătate a sec. XX)**

Elena MADAN

Summary: The analysis of the dowry boxes and sofas on the territory of the Republic of Moldova is necessary to capitalize on the artistic potential, which was especially observed in the realization of these two pieces of furniture having a symbolic content, related to the custom of the wedding.

Dowry boxes, the rustic furniture in which different products or objects are stored. Depending on the size and destination, the crates are divided into three groups: the crate for clothes, the crate for cereals, the small crate for ornaments and valuables. Sofas appeared in the middle of the nineteenth century, the piece that gradually replaced the dowry box. Such a piece fulfilled the function of rest and at the same time, of storing things. These were executed by professional lathes or carpenters and less often by the homeowner.

The analysis of the specialized works in relation to the researches carried out in the field contributed to a classification of the ornamentation in the traditional furniture under several aspects, both as materials and technique of execution (incision, notch, forging, painting, sculpture and drawing), as well as ornamental system. What sets them apart, is the decision of the compositional ensemble as well as variations of the ornaments.

Keywords: Dowry boxes, sofa, artistic value, function, composition.

Mobilierul locuinței țărănești de la sfârșitul sec. al XIX-lea – prima jumătate a sec. XX, de pe teritoriul Republicii Moldova nu a fost atât de variat, în mare parte din cauza vieții neliniștite pe care o aveau țăranii din retrospectivă istorică, a reformelor, schimbării regimurilor și a celor două războaie mondiale. În pofida acestui fapt, se încerca să se respecte obiceiurile legate de naștere, căsătorie, înmormântare.

Lada de zestre, mai târziu sofca (în regiunile de centru și nord a Republicii Moldova), mobilier din casa țărănească cu mare valoare artistică, este legat de obiceiul nunții, fiind oferit în calitate de cadou (zestre) din partea familiei fetei. Mobilierul din casa țărănească îndeplinește diferențiat în primul rând un rol funcțional. Elementele decorative subordonate acestei funcționalități, căutând să armonizeze cerințele de confort cu cele estetice. Să urmărim în continuare cele două piese de mobilier după definiție, funcție și decor.

Lada este mobila țărănească în care se păstrează diferite produse sau obiecte. În funcție de dimensiuni și destinație, lăzile se împart în trei grupuri mari:

a) *lada pentru haine*, denumită ladă de zestre, sunduc, sandâc, sanduc mare, cufăr, cufăr mare, scrin, raclă, lacră, sâsâie, săcrie, tron, ladă de straie, sapet, siptă, ladă ferecată pentru haine, cut, săpet, comod, sicrinel, sicrie etc.¹ La acest tip de ladă s-ar putea alipi și lada de companie (de obicei folosită de militari) și lada portativă (pentru călătorie, cu unul sau două mânere), care servea puțin altui scop, comparativ cu lăzile de zestre și derivatele acesteia.

b) *lada pentru cereale*, făină, mălai, denumită hambar, săcrie, tron. „Corpusul unor lăzi avea două-trei despărțituri pentru fasole, grâu, mazăre, semințe de floarea soarelui. Lăzile cu făină erau amplasate, de obicei, în tinda casei”².

¹ Dicționar dialectal: cuvinte, forme, expresii (Text în grafie chirilică). Alcăt.: Udler R. I. Vol. I–V. Chișinău: Editura Știința, 1985, 1986.

² Ciocanu M. Mobilierul tradițional din patrimoniul MNEIN. În: Buletin științific al Muzeului Național de

c) *lada de dimensiuni mici pentru podoabe și hârtii de valoare*, denumită scrin, cufăraș, casetă, criță sau lăcriță.

Ne vom opri în prezentul articol doar la lăzile de zestre, având o valoare artistică mai însemnată.

Lada de zestre pe lângă funcția propriu-zisă de mobilier de depozitare, era legată și de întreaga ceremonie a nunții. În ladă și deasupra ei se așeza cu ocazia nunții zestrea fetei, care era dusă în căruță prin sat până la casa mirelui. Era lada pe care, cu ocazia nunții, mireasa o aducea în casă, lada menită să demonstreze hărnicia fetei. De aceea în interiorul camerei i se rezerva un loc deosebit, și anume cel de la capul patului, sau la capătul laviței, așezată pe aceasta, de-a lungul peretelui longitudinal din spatele încăperii, iar mai târziu, de-a lungul peretelui median, ce despărțea casa mare de tindă. De obicei lada nu era destul de încăpătoare pentru zestrea adusă, astfel încât deasupra ei se mai clădeau stive de pături și covoare țesute în casă. „...Pe lada de la capătul patului se ridică până sus teancul de zestre al fetei sau al stăpânii încă tinere, compus din scoarțe frumoase și din perne îmbrăcate în fețe curate, cu multe horbote la capete”³.

Factorul economic și starea socială a țăranului, fiind din mazili, ruptași, razeși sau țărani simpli, duceau la un număr și calitate diferită a lăzilor, confecționate de meșterii locali sau procurate în târguri și orașe. În privința numărului de lăzi care se găseau în casă, am găsit următoarea afirmație la Maria Ciocanu: „...Pentru că un tată avea obligativitatea să cumpere la fiecare fată câte o ladă, dar să rămână și în casă două, una cu comăndul lui de moarte și alta cu comăndul soției. Era și mai bine dacă în familie se aflau lăzi de diferite mărimi – cele mari își aveau locul bine stabilit în interiorul locuinței, la capătul patului, lăzile mai mici erau comode de purtat și de schimbat cu locul. Deseori lada mică își afla locul pe pat ori pe alt suport pentru a fi apreciată frumusețea ei. De obicei, lăzile învechite serveau în continuare la păstrarea lucrurilor cotidiene sau chiar erau transferate în pod ori șoproan. Să nu uităm lăcrițele, niște lăzi mici prevăzute pentru a păstra în ele diverse obiecte de podoabă sau hârtii de valoare”⁴.

Lăzile sunt executate din esențe lemnoase diferite: brad, fag, stejar, nuc, plop, salcâm, frasin, ulm, salcie și se compun din mai multe părți, îmbinate unele cu altele. De obicei erau tăiate cu ferăstrăul, fasonate cu rândeaua, îmbinate în coadă de rândunică. Trebuie de menționat că majoritatea lăzilor, în partea stânga sau dreapta sus, aveau în interior câte o cutie pentru acte și lucruri mărunte, care asigura o despărțire de restul lăzii, și un acces mai rapid la ele.

Dacă urmărim dimensiunile lăzilor de zestre găsite în satele noastre, ele corespund cu datele oferite de Roswith Capesius în lucrarea sa „Mobilierul țăranesc românesc” și variază în lungime între 60 și 100 cm, înălțimea fiind între 40 și 50 cm. Proporția între lungime și înălțime este aproximativ de 1/2. Lățimea lăzilor este relativ mare, aproximativ 50 cm.⁵

Făcând o clasificare după forma capacului, lăzile de zestre pot fi împărțite în trei grupe: *lăzi cu capac plan*, *lăzi cu capac bombat* și *lăzi cu capac în formă de raclă (sicriu)* (ultimele, practic neîntâlnite pe teritoriul Republicii Moldova).

De asemenea, despre evoluția lăzii de zestre ne relatează Maria Bâtcă în lucrarea sa *Dimensiunile spirituale ale Basarabiei* „Această piesă de mobilier a avut o evoluție inte-

tnografie și Istorie Naturală a Moldovei. Vol. 11(24). Chișinău, 2009, p. 320.

³ Manolescu N. Igiiena țăranului, încălțăminte, alimentația. București: Editura Lito-Tipografia Carol Göbl, 1895, p. 40.

⁴ Ciocanu M. Mobilierul tradițional din patrimoniul MNEIN. În: Buletin Științific al Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală a Moldovei. Vol. 11(24). Chișinău, 2009, p. 320.

⁵ Capesius R. Mobilierul țăranesc românesc. Cluj: Editura Dacia, 1974, p. 80.

Fig. 1. Lada de zestre, s. Alexeevca, r-nul Ungheni

resantă, cunoscând trei variante: sunducul pictat cu motive florale policrome, având capac «bulbucată» (cu creastă) și marginile bătute cu fier ciocănit în diferite modele. Spre sfârșitul secolului al XIX-lea lada a fost înlocuită, la rândul ei, cu sofa de mari dimensiuni, întâi la dvoreni și la mazili,, pătrunzând mai târziu în interiorul locuințelor răzeșești și țărănești”⁶.

Sub raport decorativ lăzile sunt foarte variate, fiind dificil de circumscris aria de răspândire a unor motive de compoziții ornamentale. Totuși se observă folosirea

simultană a unor tehnici de decorare a lăzilor – creștarea, pictarea, ferecarea, sau îmbinarea mixtă – ceea ce contribuie la obținerea unor efecte artistice deosebite în ansamblul decorativ al interiorului și care erau preferate la completarea zestrei fetelor de măritat. Lada de veșminte și de țesături era și purtătoare a unui conținut simbolic. Proportționarea elementelor în dispunerea ornamentelor de asemenea are un rol semnificativ. Decorarea lăzilor de zestre se face pe peretele din față, pereții laterali, picioarele și capacul. Dispunerea ornamentelor se subordonează în mare măsură principiului de construcție, fiecare element constituind un câmp ornamental deosebit. De regulă, se poate observa aplicarea simetrică a ornamentului. Majoritatea lăzilor au două sau trei registre proporționale între ele⁷. Exemplu poate fi lada de zestre din s. Alexeevca, r-nul Ungheni. (Fig. 1) Cu dimensiunile de 90x43(h)x44, datând cu anul 1910, după spusele proprietarii, Daria Eugenia (a. n. 1940), lada aparținând anterior mamei sale, Evdochia Diaconu.

Descrierea pieselor de mobilier din interiorul țărănesc, aflat în gestiunea Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală a Moldovei (MNEIN), le găsim în articolul “Mobilierul tradițional din patrimoniul MNEIN” în Buletinul Științific al muzeului din 2009, semnat de Maria Ciocanu, în care regăsim de asemenea lăzile de zestre și sofcele⁸.

Una din cele mai valoroasă piesă dulgherească din patrimoniul MNEIN este o ladă de zestre din com. Trebujeni, r-nul Orhei, lucrată în sistemul pieselor componente îmbinate. Această piesă prezintă cel mai vechi tip de ladă de zestre, meșterită în întreaga Românie până la începutul sec. XX, printre altele, cunoscută prin tehnica de confecționare în toată Europa în sec. XII–XIII, după descrierea lui Roswith Capesius⁹ și Tancred Bănățeanu¹⁰. „Pereții și fundul corpusului sunt încheiați în 4 piloni lași, care au și rolul de picioare. Fundul lăzii este puțin ridicat de la sol, capacul are căpătâie, se deschide și închide cu ajutorul a două pivoturi fixate în spatele lăzii, în față se închide cu lacăt. Decorul lăzii dulgherești este efectuat în tehnica scrijelirii cu ajutorul unei dălți curbe și a compasului. Procedul de incizie este asociat cu cel al colorării în nuanțe maro. Punctul atractiv îl formează o rozetă cu 6 petale, dispusă pe fața mobilei. Suprafața capacului are un ornament hașurat. Picioarele au decorul alcătuit din linii drepte și zigzaguri înclinate oblic în câteva frize. Pe căpătâiele capacului se întâlnesc linii drepte grupate în trei registre”¹¹. Din păcate, descrierile făcute de Maria Ciocanu, nu sunt însoțite de imagini.

⁶ Băcă M. Dimensiunile spirituale ale Basarabiei. București: Fundația Culturală Libra, 1998, p. 30.

⁷ Madan E. Mobilierul locuinței țărănești. În: Materialele Conferinței Internaționale: „Diversitatea expresiilor culturale ale habitatului tradițional”. Chișinău, 2–4 august 2007. Chișinău: Editura Academiei de Științe a Moldovei, 2007, p. 72.

¹¹ Ciocanu M. Mobilierul tradițional din patrimoniul MNEIN. În: Buletin științific al Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală a Moldovei. Vol. 11(24). Chișinău, 2009, p. 310.

Fig. 2. Ladă de zestre, Muzeul de Istorie și Etnografie, mun. Bălți

Dar, totuși aceste descrieri conțin detalii, care pot fi asociate cu cercetările făcute de noi în teren. Astfel o ladă, găsită la Muzeul de Istorie și Etnografie din mun. Bălți (Fig. 2 a, b), corespunde descrierii făcute mai sus, în deosebi ca tehnică de execuție. La această ladă, de asemenea se găsește rozeta solară, simbol al soarelui ce are ca mesaj concepția despre lume, doar ca acest simbol se regăsește atât pe partea din față, o rozetă cu patru raze, cât și pe părțile laterale a lăzii, rozete cu șase raze. Pe partea din față, simetric față de rozetă, sunt dispuse două romburi, în care este transpus încă câte un romb. Mai jos de romburi și rozeta solară se găsesc linii în zigzag, fiind ca încadrământ a compoziției ornamentale. Picioarele lăzii, fiind simetric amplasate, încadrând partea din față a lăzii parcă într-o ramă, tot dispun de ornament, format din cercuri și linii drepte și în zigzag, apropiate de compoziția încadrată. Și capacul lăzii, de asemenea fiind ornamentat, cu două cercuri amplasate simetric, cu încă câteva elemente formate din linii frânte care aduc compoziția spre centrul ei, în care este reprezentat un romb. Compoziția este completată de două frize laterale formate din linii în zigzag.

Colecția Muzeului National de Etnografie și Istorie Naturală a Moldovei cuprinde 18 lăzi, de factură tâmplărească, care datează din secolele XIX–XX. „Întrucât fișierul muzeului nu ne oferă informațiile complete, nu putem stabili perioada exactă de confecționare a lăzilor, în afară de două exemplare, care conțin pe panoul frontal anii de fabricare – 1802 și 1889. În funcție de sistemul constructiv, deosebim câteva elemente distinctive ale exemplarelor din patrimoniu: tehnica de asamblare a pereților, forma capacului și a picioarelor, dimensiunile, baza de sprijin. Decorul se caracterizează prin ornamente pictate, uneori pictura este asociată cu aplicații metalice, altele lăzile sunt învelite în foi de metal cu ornamente bătute. Spre deosebire de lada de tip vechi, lăzile de tâmplărie de factură orășenească au pereții îmbinați unul în altul prin tehnica în coadă de rândunică”¹².

Multe piese de mobilier din patrimoniul MNEIN sunt descrise în amănunt de aceeași autoare, începând cu proveniența piesei, cu aproximație sau perioada exactă de execuție a ei, metoda de construcție și decorare. De ex.: „Lada cu inscripția anului de confecționare 1889 a fost descoperită în satul Feștelita, r-nul Ștefan Vodă și transmisă muzeului în anul 1989. Baza de sprijin o constituie tâlpile laterale. Fundul este puțin ridicat de la sol. Compoziția ornamentală, concentrată pe fondul negru, include un buchet de lalele, amplasat în trei casete delimitate de dreptunghiuri cu vârful tronconic, în care este pictat lujerul de lalea. Pentru dinamism motivele florale principale au ramificații în afara registrelor”¹³.

¹² Ciocanu M. Op. cit., p. 311-312.

¹³ Ciocanu M. Mobilierul tradițional din patrimoniul MNEIN. În: Buletin științific al Muzeului National de

Fig. 3. Lada de zestre, s. Trușeni, mun. Chișinău

Despre lăzile confecționate în anii '50 ai sec. XX aflăm că sunt pictate pe fundal roșu întunecat. O astfel de ladă este și: „Lada adusă la muzeu în anul 1990 se deosebește prin decorul pictat, organizat în frize orizontale dispuse pe față, părțile laterale și capac, ornamentul fiind alcătuit din motivul floral și linii văluroase. Mai dezvoltat este motivul floral pe capacul puțin bombat. Lada nu are picioare, partea de jos a corpului fiind întărită de jur împrejur cu 4 leațuri”¹⁴.

Fapt ce poate fi confirmat de cercetările noastre făcute în teren, diferența este doar că leațurile ce întăresc partea de jos, pe la colțurile lăzii, sunt proeminente, formând picioarele lăzii. Un astfel de exemplar este lada de zestre, care corespunde descrierii de mai sus, regăsită în satul Trușeni, mun. Chișinău, proprietar – Eleonora Madan (Fig. 3) și în altă gospodărie din același sat, același model, la Maria Popa. Astfel de lăzi, cu mici abateri în decor, au fost găsite și în s. Măgdăcești, r-nul Criuleni și în s. Pojăreni, r-nul Ialoveni. Această tehnică de decorare, o putem găsi la mai multe exemplare de sofce. Sa observat că astfel de lăzi sunt găsite, cel mai des, în regiunea de centru a Republicii Moldova. Un alt tip de lăzi, sunt cele învelite integral în folie metalică, în plus au șine metalice, dispuse vertical și orizontal pentru rezistență. Astfel de lăzi sunt descrise la Maria Ciocanu, ca fiind de influență orientală. O asemenea ladă a fost găsită și la Muzeul de Istorie și Etnografie din or. Criuleni, pe care era inscripția „sunduc/ ladă găurită cu fier” (Fig. 4).

Încă un alt tip de lada de zestre, o prezintă lăzile făcute din lemn și întărite cu vergi de metal. Aceste vergi și elementele de feronerie bătută, chiar dacă au un scop funcțional, sunt dispuse ritmic și proporțional, formând aspectul de-corativ atât a capacului cât și a corpului lăzilor. Sunt lăzi unde tehnica decorului este mixtă, motivele pictate se asociază cu aplicații decorative din metal. Ca exemplu servește lada de zestre din cadrul complexului istorico-arhitectural Manuc Bey (Fig. 5). Această ladă datează din sec. XX, fiind o ladă mare cu capac și încuietoare, realizat din lemn, înfrumusețat cu ornamente liniare și geometrice cafenii sau din metal¹⁵. Autorii acestor lucrări nu sunt cunoscuți, cert este faptul că au existat meșteri locali, știuți în mediul rural, iar meșterii tâmplari și-au comercializat produsele de mobilă în satele din împrejurimile târgurilor. Mai târziu, în perioada sovietică, tâmplarii angajați în cadrul *artelurilor* și al Caselor de deservire socială, produceau la comanda populației rurale lăzi de zestre, paturi-lavițe, numite *sofce*, mese-dulapuri ș. a.¹⁶

La Roswith Capesius găsim lăzi din diferite regiuni a României, ce se transformă uneori în bănci de o lungime până la 2 m. Aceste lăzi sunt denumite în termeni populari „lădoaie”, având capacul plan, iar înălțimea de cca 50 cm, în care se păstrează diferi-

La Roswith Capesius găsim lăzi din diferite regiuni a României, ce se transformă uneori în bănci de o lungime până la 2 m. Aceste lăzi sunt denumite în termeni populari „lădoaie”, având capacul plan, iar înălțimea de cca 50 cm, în care se păstrează diferi-

Etnografie și Istorie Naturală a Moldovei. Vol. 11(24). Chișinău, 2009, p. 312.

¹⁴ Ibidem, p. 313.

¹⁵ <https://www.manucbey.md/lada-de-zestre.html> (vizitat 13.03.2020)

¹⁶ Ciocanu M. Mobilierul tradițional din patrimoniul MNEIN. În: Buletin științific al Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală a Moldovei. Vol. 11(24). Chișinău, 2009, p. 310.

te pânzeturi, convenabile pentru așezat și erau folosite și ca pat de dormit¹⁷. Acest tip de ladă, nu poate fi confirmat de cercetările noastre de teren. Dar, asemenea lada înfundată o reprezintă sofca, cea care se regăsește în Basarabia, dar nu este regăsită în descrierile autorilor, ce au descris mobilierul de pe teritoriul României.

Sofca a apărut în mijlocul sec. XIX, fiind piesă care a devenit foarte uzuală la ceremoniile de nuntă, înlocuind treptat lada de zestre. Bâzgu Eugen, cercetător științific la MNEIN, la fel afirma că sofcele sunt niște lavițe evoluate, realizate cu mijloace tâmplărești care au intrat în mediul țăranesc tradițional spre finele sec. al XIX-lea prin intermediul târgurilor și al păturilor înstărite¹⁸. Aceste mobile, numite local și canapcă, atamancă sau ladă cu spătar, au preluat rolul social al lăzilor de zestre de altădată. Fata care nu avea sofcă, de nevoie, se mărita cu sunducul mamei¹⁹.

Originea sofcelor răspândite în spațiul dintre Prut și Nistru a fost stabilită de Anton Golopenția: „Scrinuri simple, chiar și la dvoreni, acum 4 generații au devenit cam de 40-50 de ani sofce – un fel de sofale cu linii care au rigiditatea clasică a stilului Empire prin aplicarea a două rezemătoare laterale și prin mărirea continuă a dimensiunilor... Sofca – mărturie a unei culturi străine, apropiate de țările occidentului, adusă de familiile de ucraineni și polonezi așezați în Cornova”²⁰.

Sofca are o dublă funcționalitate. În interiorul ei se află inclusă o ladă în care se păstrau o diversitate de lucruri. O astfel de piesă îndeplinea funcția de odihnă și în același timp, de depozitare a lucrurilor. Aceste erau executate de strungari sau tâmplari profesioniști și mai rar de gospodar în condiții de casă. Sofca reprezintă un pat de lemn și au grinda de sus și picioarele lucrute la strung. De cele mai multe ori, sofcele au brațe la ambele capete. Barele brațelor și picioarele au formă fasonată, împodobite cu combinații ale diferitor sfere, brăuri, inele, rânduie ontotdeauna proporțional și ritmic. Mai rar sunt întâlnite sofcele care au și spătar, după construcție amintind canapeaua. Compozițiile ornamentale sunt aplicate pe planul frontal. Aici se poate observa proporționarea decorului aplicat de obicei în trei registre, ceea ce s-a observat și la lăzile de zestre, doar că raportat la lungimea sofcei, elementele sunt de dimensiuni mai mari. Motivele decorative în toate cele trei registre reprezintă același element sau poate prezenta o simetrie cu un centru evident, adică registrul central poate să difere ca dimensiune, fiind mai mic sau mai mare decât celelalte două registre din părți, sau însăși elementul central să difere ca formă sau decor, față de celelalte registre. Un exemplar reprezentativ, este o sofcă din s. Țipova, r-nul Rezina, proprietar – Nagornaia Elizaveta, unde elementul central reprezintă motivul păsării mesager, a porumbelului, împrejmuț de o parte

Fig. 4. Sunduc / Lada găurăsită cu fier, Muzeul de Istorie și Etnografie din Criuleni

¹⁷ Capesius R. Mobilierul țăranesc românesc. Cluj-Napoca: Editura Dacia, 1974, p. 86-87.

¹⁸ Bâzgu E. Terminologia construcțiilor populare la români de la est de Prut. În: Buletin științific al MNEIN. Serie nouă, vol. I (14). Chișinău, 2004, p. 65.

¹⁹ Ciocanu M. Mobilierul tradițional din patrimoniul MNEIN. Buletin științific al Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală a Moldovei. Vol. 11(24). Chișinău, 2009, p. 317.

²⁰ Golopenția A. Aspecte ale orășenizării satului Cornova. În: Arhiva pentru știință și reformă socială. București. Anul X, nr 1-4. 1932, p. 558-559.

Fig. 5. Lada de zestre din cadrul complexului istorico-arhitectural Manuc Bey

Fig. 6. Sofcă, s. Țipova, r-nul Rezina

și de alta de pește, simbol al creștinismului (Fig. 6). Simbolul peștelui poate fi găsit pe mai multe piese de mobilier, de obicei urmărindu-se o simetrie bilaterală în aranjament.

Sofcele, fiind scumpe, se transmiteau din generație în generație și erau donate ca zestre fetelor. S-a depistat că sofcele sunt regăsite în centrul și nordul țării. În partea sudică, practic, sofcele nu se regăsesc. Majoritatea persoanelor din sudul țării, nici măcar nu au auzit de sofcă²¹.

Din materialele acumulate din investigațiile noastre de teren cât și cele realizate de Maria Ciocanu aflăm că sofcele erau procurate de rând cu alte piese de mobilier de la meșterii din Ungheni, Călărași, Nisporeni, Pârlița, Hâncești, Costești (Râșcani), Rezi-na, Botoșani (România), Telenești, Cârpești (Florești), Râbnița, Rașcov etc.²² În Maramureș, Transilvania și Banat astfel de laviță, cu spătar și ladă dedesubt pentru haine, este denumită talpă, bancă cu spătar, bancă înfundată, lădoi, canapee, canapei, laviță cu spătar, laviță cu ladă²³.

Din descrierea Mariei Ciocanu, despre sofcele regăsite la MNEIN: „Sofcele au brațe la ambele capete. Barele brațelor și picioarele au forma fasonată, rotunjite la strujniță. Compozițiile ornamentale din elemente de lemn, aplicate pe planul frontal, oferă piesei un decor modest. Mobila este acoperită cu vopsea în tonalități de cafeniu, dar pot fi întâlnite unele case sofce colorate în alb sau albastru. Trebuie menționat că în satele noastre poți găsi modele de sofcă, care, în afară de brațe, au și spetează”²⁴. La sofcele cu spetează li se mai spune și canapcă. „Interesant de semnalat picturile de pe unele exemplare. Din completările anului 2010 se remarcă sofca cu spetează și brațe de la Dondușeni. Speteaza este decorată în partea de sus, în centru are rame pentru oglinzi și un soare pictat. Cea mai veche sofcă din patrimoniul muzeal a fost confecționată în a doua jumătate a sec. al XIX-lea de meșterii din județul Hotin și a aparținut unei familii de ucraineni, strămutată din acest județ în satul Stolniceni, Edineț. Se deosebește prin culoarea lemnului lăcuit, brațele și picioarele fasonate, sculptate cilindric la strung. Atrage atenția partea din față prin decorul organizat în trei registre cu compoziții de triunghiuri

²¹ Madan E. Proportia ca element de bază în realizarea mobilierului țărănesc. În: *Prezentare științifică la Conferința Tehnico-Științifică a colaboratorilor, doctoranzilor și studenților*. Chișinău: Editura UTM, 2013, p. 125.

²² Madan E. Mobilierul locuinței țărănești. În: *Conferința Internațională Diversitatea expresiilor culturale ale habitatului tradițional*. Academia de Științe a Moldovei, 2–4 august 2007. Chișinău, 2007, p. 78.

²³ Ciocanu M. Mobilierul tradițional din patrimoniul MNEIN. În: *Buletin Științific al Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală a Moldovei*. Vol. 11(24). Chișinău, 2009, p. 317.

²⁴ Stoica G., Petrescu P. *Dicționar de Artă Populară*. București, 1997, p. 301.

vopsite în maro și dispuse în casete albe”²⁵.

Analiza lucrărilor de specialitate în raport cu cercetările efectuate în teren au contribuit la o clasificare a ornamentației în mobilierul tradițional sub mai multe aspecte, atât ca materiale și tehnică de execuție (incizie, crestătură, forjare, pictură, sculptură și traforaj), cât și ca sistem ornamental unde au fost delimitate trei tipuri de motive ornamentale (geometrice, fiziomorfe și biomorfe). Putem de asemenea să găsim mai multe asemănări la diferite popoare, ne referim aici mai mult la ornamente dar și la elementele artistice plastice, cum ar fi: simetria/asimetria, dinamica/ statica, elemente de ritm, contrast/accent sau proporție. Ceea ce le diferențiază este hotărârea ansamblului compozițional cât și variații a ornamentelor²⁶.

Analiza lăzilor de zestre și sofcelor de pe teritoriul Republicii Moldova este necesară și în continuare, pentru a valorifica potențialul artistic, care îndeosebi era observat în realizarea acestor două piese de mobilier.

BIBLIOGRAFIE

Dicționar dialectal: cuvinte, forme, expresii (Text în grafie chirilică). Alcăt.: Udler R. I. Vol. I–V. Chișinău: Editura Știința, 1985, 1986.

Ciocanu M. Mobilierul tradițional din patrimoniul MNEIN. În: Buletin științific al Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală a Moldovei. Vol. 11(24). Chișinău, 2009, p. 308-325.

Manolescu N. Igiena țaranului, încălțăminte, alimentația. București: Editura Lito-Tipografia Carol Göbl, 1895.

Capesius R. Mobilierul țărănesc românesc. Cluj-Napoca: Editura Dacia, 1974.

Bâtcă M. Dimensiunile spirituale ale Basarabiei. București: Editura Fundația Culturală Libra, 1998.

Madan E. Mobilierul locuinței țărănești. În: Materialele Conferinței Internaționale „Diversitatea expresiilor culturale ale habitatului tradițional”, 2–4 august 2007. Chișinău: Editura Academiei de Științe a Moldovei, 2007, p. 72-82.

Capesius R. Lada de zestre. În: Atlasul etnografic al României. Vol. 4. București: Editura Academiei și Monitorul Oficial, 1978.

Bănățeanu T. Arta populară bucovineană. București: Editura Suceava, 1975.

<https://www.manucbey.md/lada-de-zestre.html> (vizitat 13.03.2020).

Bâzgu E. Terminologia construcțiilor populare la românii de la est de Prut. În: Buletin științific al MNEIN. Serie nouă, vol. I (14). Chișinău, 2004.

Golopenția A. Aspecte ale orășenizării satului Cornova. În: Arhiva pentru știință și reformă socială. București. Anul X, nr. 1–4, 1932, p. 558-559.

Madan E. Proporția ca element de bază în realizarea mobilierului țărănesc. În: Prezentare științifică la Conferința Tehnico-științifică a colaboratorilor, doctoranzilor și studenților. Chișinău: Editura UTM, 2013, p.124-126.

Stoica G., Petrescu P. Dicționar de Artă Populară. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1997.

Madan E. Valoarea practică a studiului asupra mobilierului țărănesc. În: Conferința științifică interuniversitară. Catedra Științe socioumane. Chișinău: Editura UTM, p. 165-170.

²⁵ Ciocanu M. Mobilierul tradițional din patrimoniul MNEIN. În: Buletin științific al Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală a Moldovei. Vol. 11(24). Chișinău, 2009, p. 311.

²⁶ Ibidem, p. 311.